

4.3 Formidlingens kunst på folkebiblioteker

Af Gitte Balling

De sidder, ligger, læser, kravler og hænger ud mellem knaldgrønne sofaer i forskudte plan. Fra fortællegrøtten ses glimt af elvere, prinsesser og drager. I Makerspace arbejdes der med 3D printere og vinylskærere. Der bliver læst, skabt, undret, lært, udvekslet, råbt og grinet. Er vi på en legeplads? I en SFO? I en fritidsklub?

Nej, vi er på børnebiblioteket anno 2020.

Børnebiblioteket er børns største kulturinstitution. Det er her, børn kan møde og bruge et righoldigt udvalg af den kunst og kultur, som bliver skabt netop for dem, og det er her, de sammen med kunstnere eller instruktører kan inddrages i kreative oplevelser og aktiviteter. Børnebiblioteket er landsdækkende, og det er gratis. Børn kan komme i barnevogn, klapvogn eller på egne ben, når de har fri. Hvis de eller forældrene vil. De kan låne, lytte og læse, og de kan lege og mødes med andre. De kan spille, både bræt- og computerspil, de kan opleve oplæsninger, koncerter, teaterforestillinger og film. De kan lære at kode, gå i maker space, skrive egne historier og bidrage kreativt til andres. Hvis de vil og hvis de har tid – i deres fritid. Børnebiblioteket skal nemlig ikke noget med dem. Ikke som vuggestuer og børnehaver udvikle dem, deres krop og deres sprog, ikke som skoler lære dem at læse, skrive, regne. Det skal hverken integrere dem eller socialisere dem. Alligevel bidrager børnebiblioteket på sine egne betingelser til det hele.

Dets fornemste opgave er at berige børns daglige kultur-, fritids- og kammeratskabsliv ved at stille medier og materialer til rådighed, ved at åbne rum for oplevelser og samvær og ved at give plads til kreative processer. Børnebiblioteket er børns. Det er enestående. Sådan er det hverken med de museer, klubber, foreninger og musiske skoler, som også retter sig mod børn i deres fritid.

Det har af samme grund heller ikke altid været let at være børnebibliotek og børnebibliotekar. Som blæksprutten i børns kultur- og fritidsliv er biblioteket og dets ansatte ofte havnet i utallige vejkryds og interessekonflikter. Det samarbejder nemlig med alle, men skal samtidig igen og igen stå på mål for sig selv som rum og ramme omkring børns kultur- og fritidsliv, som deres fristed.

Til trods for nye medier og internet, har børnebiblioteket fat i rigtig mange børn. Det seneste Biblioteksbarometer (2018) viser, at af de knap 22.000 arrangementer, som folkebibliotekerne afholdt i 2018, var 9500 arrangementer specifikt rettet mod børn.

De tidligste børnebiblioteker

Folkebibliotekerne var tidligt ude med at anerkende børn som en særlig slags brugere. Allerede i 1909 eksisterer der tegninger over biblioteksindretning, som indbefatter et børnenes bord. Selvom det ikke kan betegnes som et egentligt børnebibliotek, viser det ikke desto mindre en tidlig interesse i at skabe et eget rum til børn på bibliotekerne. I 1910'erne finder vi fx i både Vejle og Køge egentlige børnelæsestuer med børnemøbler og hylder i børnehøjde.

Det egentlige gennembrud på området sker med biblioteksloven af 1931, hvor teksten understreger, at der skal gives adgang til hjemlån til "alle beboere" i landet og dermed jo også til børn. Mange biblioteker havde allerede børneafdelinger, men ændringen i lovens ordlyd betød, at der nu blev ydet statstilskud til selvstændige børnebiblioteker.

Direkte og indirekte formidling

Det er vigtigt at tale om den tidligste bibliotekshistorie og børnebibliotekernes indretning, fordi historien kaster lys over det åbne og anerkendende børnesyn, som allerede de tidligste børnebiblioteker er repræsentanter for, og fordi arkitektur og indretning af børnebiblioteker er afgørende for det, man kan kalde formidlingens første trin. Hvordan et rum er indrettet, har betydning for hvordan børn opfører sig i et det. Forskellige former for indretning inviterer til forskellige former for adfærd. Når vi taler om formidling, kan vi nemlig angribe det på forskellige måder. Dette afsnit fokuserer primært på den fysiske formidling og inddrager kun i mindre grad den digitale del af formidlingen. Ved fysisk formidling kan vi skelne mellem indirekte og direkte formidling. Den indirekte formidling handler om rummets indretning, møbler, rekvisitter, tilgængelige materialer osv. Rammer, der former børnenes besøg og deres selvstændige aktiviteter på biblioteket. Den direkte formidling er både relationerne mellem børn og børnebibliotekarere og de mere formaliserede aktiviteter, arrangementer, workshops og lignende, som kræver, at børnene er på børnebiblioteket på et særligt tidspunkt og deltager i aktiviteter, der som oftest er voksenstyrede. Det er fortællingen om udviklingen både i den indirekte og den direkte formidling på børnebiblioteket, afsnittet her fokuserer på.

Børnebiblioteket som kulturinstitution

Inden da er det vigtigt at slå fast, hvad et børnebibliotek egentlig er for en slags kulturinstitution. Etableringen af det moderne folkebibliotek, som vi kender det i dag, bliver ofte stadfæstet til 1920, hvor den første bibliotekslov blev underskrevet. I samme periode oprettede man en bibliotekaruddannelse, der sammen med loven er med til at professionalisere og harmonisere landets bibliotekstilbud.

Formålsparagraffen i biblioteksloven, som er en central del af vores forståelse af hvad et bibliotek er og skal, lød i 1931: "biblioteker, hvis opgave er at udbrede kundskaber og almindelig oplysning". Som nævnt blev børnebiblioteker skrevet ind i loven af 1931,

hvor også sætningen “virke for almindelig udbredelse af kundskab og oplysning gennem faglig, skønlitterær og anden almen læsning” blev føjet til formålsparagraffen. Folkebibliotekerne var dermed fra starten knyttet til ideen om folkeoplysning, en proces som skulle ske gennem datidens væsentligste kilde til oplysning og viden, nemlig bøger. Bogen, som det helt centrale medie på bibliotekerne, og biblioteket som en central aktør i understøttelsen af demokratiet og folkeoplysningen, stod stærkt i første halvdel af det 20. århundrede. Og bibliotekaren stod tilsvarende som en form for folkeopdrager, der gennem vejledning skulle hjælpe låneren til at dygtiggøre sig.

Nye medier og nye roller

Med 1960'ernes opsving og teknologiens udvikling kom nye medier ind i de private hjem og også ind på børnebibliotekerne. TV og radio blev en fast del af alle familiers stuer, hvilket betød, at bogen som kilde til underholdning og oplysning blev udfordret. I 1961 blev Danmarks første Kulturministerium oprettet og i 1964 kom der en ny bibliotekslov og en række betænkninger, som skulle få betydning for bibliotekernes samlinger. Biblioteksloven er løbende blevet revideret siden 1920, men revisionen i 1964 var den hidtil mest gennemgribende. Her sidestilles audio-visuelle medier med bøger. Også formålsparagraffen blev ændret. Nu hedder det, at folkebibliotekerne skal “fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet ved at stille bøger og andet egnet materiale vederlagsfrit til rådighed.” Bemærk at ordlyden er ændret fra *at virke for* til *at stille til rådighed*. Ændringen er lille, men absolut ikke uden betydning.

Frem for at se bibliotekaren som en folkeopdrager, der ved bedst, lægger loven op til en mere neutral position, hvor opfattelsen af folkebiblioteket som en oplysningsinstitution udskiftes med en opfattelse af folkebiblioteket som en serviceinstitution. Perioden var præget af en udvikling, hvor bibliotekerne i stigende grad lagde vægt på at være formidlere af information og kultur, og hvor bibliotekarens rolle og position dermed ændrede sig i forhold til låneren. Bibliotekaren er ikke længere en autoritativ folkeopdrager, men en servicemedarbejder, som så godt som muligt faciliterer lånerens behov.

Samtidig kom nye medier i form af grammofonplader, film og lydbånd ind på bibliotekerne. Medier, som udfordrede både biblioteker og bibliotekaruddannelse, fordi de krævede andre former for viden, vejledning og formidling.

Bibliotekslovens fokus på kulturel aktivitet understreger, at synet på lånerne som passive modtagere er under forandring. I stedet for at tale om lånere begynder man i stigende grad at tale om brugere, som tager aktivt del i de forskellige aktiviteter på biblioteket. Bibliotekaren har stadig en vigtig faglighed, men forholdet mellem bibliotekar og brugere bliver gradvist mere ligeværdigt. Perioden kan på mange planer ses som en opbrudsperiode: nye medier, nye adfærdsformer og et nyt syn på børn.

Selvom børnebiblioteket fra begyndelsen havde øje for, at børn var en særlig målgruppe, var der helt frem til 1960'erne aldrig tvivl om, hvem der bestemte – både kvaliteten af bøgerne, hvilke af dem, som egnede sig for hvem og hvordan man opførte sig i bibliotekets rum. Bibliotekarens rolle var klart defineret som folkeopdrager og adfærdsnormen både på biblioteket og i forhold til materialerne var, hvad vi i dag nok vil betegne som streng. En del fra 50'erne oplevede at blive smidt på porten, når de efter skoletid med friheden i kroppen, indtog bibliotekernes stole og sofaer og brugte dem som højlydt varmetue. Også på efterkrigstidens biblioteker skulle børn nok ses, men absolut ikke høres.

Med det mere anerkendende syn på børn som vokser frem i tresserne og halvfjerdsene, hvor børn i højere grad ses som selvstændige individer med egen legekultur og egne perspektiver, starter en udvikling, som bliver afgørende for den måde nutidens børnebiblioteker indrettes på og for den måde aktiviteter for og med børn planlægges på.

Børnebiblioteket - et hus med mange muligheder

Udviklingen af børnebiblioteket, til det vi kender i dag, er sket gradvist. Nogle af de aktiviteter, der i dag foregår på biblioteket, har en lang historie bag sig og har måske endda været lagt på hylden, indtil de igen blev aktuelle. Andre som f.eks. eventyrfortælling har været en del af børnebibliotekernes formidling siden begyndelsen. Børnebiblioteket er kendetegnet ved at være en alsidig kulturinstitution, som nok har haft de fysiske bøger som sit primære materiale, men som hele tiden også har været åbent over for at tilbyde aktiviteter, der åbner fortællinger for børn.

Sagen er jo, at børn først bliver i stand til at læse selv, når de er 7-10 år. Vil man gerne tilbyde aktiviteter for de mindste og skabe rammer for deres møde med litteratur og viden, må man tage andre midler i brug. Allerede tilbage i 1940'erne og 1950'erne har man eventyrfortælling på mange biblioteker. Teater var ligeledes en aktivitet, som tidligt fandt vej ind på biblioteket, både i form af dukketeater styret af bibliotekarerne, men også i form af teater, hvor børnene selv stod på scenen.

På Frederiksberg Bibliotek spillede man således børneteater fra 1949 til 1967. Efter den tid blev det vanskeligere at finde børn, som havde tid til at deltage. Fra slutningen af 1960'erne, hvor Dansk skolescene nedlagde sig selv og åbnede et marked for teater, vokser de professionelle børneteatre frem og tilbyder forestillinger for børn i alle aldre, som til en vis grad overflødiggjorde aktiviteterne på biblioteket. Også filmklubber og musikafdelinger etableres op i gennem tresserne og halvfjerdsene på mange biblioteker i takt med, at nye medier bliver udbredt og efterspørges. At børnebiblioteket tidligt formidler andre kulturformer end bøger, handler naturligvis også om, at der var et bibliotek i hver en by, hvorimod der kunne være langt til en biograf, et teater eller et musikhus.

Biblioteket som kulturhus

Børnebibliotekerne udviklede sig således igennem tiden til at blive en meget alsidig kulturinstitution, som ud over både bøger og musikmaterialer, også rummer en lang række andre tilbud såsom teater, biograf, koncertsted, bogcafe, kreativt værksted med meget mere. Mange biblioteker ligner ikke kun kulturhuse. Fra 1990'erne og frem er det blevet mere almindeligt at etablere kulturhuse, hvor biblioteker og andre kulturtilbud integreres i samme hus. Et af de første af slagsen var Hinnerup bibliotek og kulturhus, der åbner i 1993. Kulturhuset forener aktiviteter, som tidligere fandt sted i beboer- og medborgerhuse og biblioteker. De nye kulturhuse kan, ud over at levere en lang række kulturtilbud til kommunens borgere, yderligere spille rollen som lokalt flagskib, der er med til at sætte kommunen på landkortet. I nyere tid er mange kulturhuse yderligere blevet udvidet med borgerservice, hvilket tilsammen skaber en kulturinstitution, som rummer en lang række kompetencer, aktiviteter og kunstgenrer. At komme på det lokale børnebibliotek er nu, fx når man træder ind ad døren på Kulturværftet i Helsingør, det samme som at træde ind ad døren til en palet af aktiviteter, som henvender sig til en lang række borgere.

Måske er det netop den meget brede tilgang til materialer og aktiviteter, som gør, at biblioteket stadig i dag er blandt de kulturinstitutioner, som har bedst fat i børnene.

En anden væsentlig forklaring på bibliotekets store popularitet kan være, at det i modsætning til mange andre kulturtilbud er gratis. Børnebiblioteket, i modsætning til kunst- og kulturhistoriske museer, svømmehaller og koncertsale, koster ikke noget at benytte, uanset hvor mange man kommer, og hvor længe man bliver. Bibliotekets gratisprincip, som i øvrigt også gælder for udlån af materialer, er helt enestående i det danske kulturlandskab. Mange museer har enkelte dage med gratis adgang, men den økonomiske frihed på børnebibliotekerne, findes ikke mange andre steder. Samme gratisprincip kan, sammenholdt med biblioteket som et værested, hvor man bare kan komme og læse eller hænge ud, også ses som forklaring på, at folkebiblioteket er den kulturinstitution, der har bedst fat i nydanskere. Børnebibliotekerne har derfor i høj grad opbygget en tillidsrelation til børn og unge (og voksne), en tillid som måske forstærkes af et tæt samarbejde med både fritidsinstitutioner og skoler, hvilket netop betyder, at børnene ofte kender biblioteket og er trygge ved at komme der.

Kulturformidling på børnebiblioteket

Som beskrevet i kapitel I kan man opdele børnekulturen i kultur for børn, kultur med børn og kultur af børn. Kulturformidling med fokus på børn handler ofte om at formidle kulturprodukter i form af fx film eller litteratur til børn (kultur for børn), men at gøre det på en måde som anerkender, at børn er en særlig målgruppe, som har en helt særlig tilgang til verden (Kultur af børn). Kulturformidling kan derfor ses som et møde mellem på den ene side formidlere og institutioner, der gerne vil formidle

særlige genstande eller fortællinger, og på den anden side børn med deres særlige kulturelle tilgang til verden.

Betragter vi formidlingen til børn på landets børnebiblioteker gennem de sidste 50 år, er der meget, der *ikke* har forandret sig. Der formidles stadig bøger, fortællinger, musik og teater, men *måden* man formidler på har forandret sig. Generelt arbejder man i disse år med formidlingsstrategier, hvor fokus flyttes fra et afsenderperspektiv til et modtagerperspektiv. Afsenderorienteret formidling tager afsæt i den klassiske kommunikationsmodel, hvor en *afsender* ønsker at kommunikere et *budskab* til en *modtager*. Dette syn på formidling er præget af envejskommunikation med modtageren som en mere eller mindre passiv tilhører/tilskuer. Modtagerorienteret formidling derimod ser på formidling som en udveksling mellem afsenderen og modtageren, hvor begge parter bidrager til at skabe mening. Formidlingssituationen er derfor mere en form for dialog, hvor modtageren, i dette tilfælde barnet, ses som aktive medskabere.

Overordnet kan man tale om, at afsenderorienteret formidling er interesseret i at videregive en særlig viden til børnene og har mest fokus på indholdet, mens modtagerorienteret formidling mere har fokus på børnenes oplevelse og har mest fokus på processen. I virkeligheden kan formidlingssituationen dog sjældent deles så entydigt op som her. I realiteten vil også formidlingssituationer, hvor man ønsker at videregive en konkret viden, kunne skabe oplevelse og aktivitet, og være baseret på dialog. Pointen er netop, at den bedste form for formidling, uanset hvad man vil formidle, fungerer bedst ved at være åben over for modtagerne som deltagere og medspillere.

Et sted at være, at lære og at gøre

Både afsender- og modtagerorienteret formidling eksisterer sådan set også i dag, men den væsentlige forskel er den ændring i synet på børn som gradvis siden 1970'erne har vundet indpas på bibliotekerne. Børn anses ikke længere som små ufærdige mennesker, som de voksne skal oplyse. Børn ses derimod som selvstændige subjekter, der har en særlig sanselig tilgang til verden og som kan bidrage med deres egne oplevelser og opfattelser. Børnebibliotekarerne er derfor i stigende grad åbne over for børns egen kultur, over for børns medievaner og generelt opmærksomme på, hvad der optager børnene i deres eget liv.

Det ændrede syn på børn får også indflydelse på, hvilke medier børnebibliotekerne tilbyder og på den måde børnebibliotekerne er indrettede. En åbenhed over for børns kultur betyder, at bibliotekerne også må tilbyde nye medier i form af gaming-computers og generelt adgang til internettet. Det betyder derudover, at bibliotekerne indretter det fysiske rum til i højere grad at spejle børne- og ungdomslivet. Der skal være mulighed for at lege og boltre sig eller mulighed for at slænge sig med nogle

kammerater. Biblioteket skal være et *værested*, hvor materialer - og rum kunne man tilføje - er til børnene rådighed. Rummet skal invitere til sanseoplevelser og sociale aktiviteter, uden krav om at det skal kunne bruges til noget. Biblioteket skal også være et *lærested*, hvor børnene har mulighed for at søge information og viden enten gennem de fysiske materialer eller gennem internettet. Endelig skal biblioteket være et *gørested* med fokus på deltagelse og forskellige former for aktivitet, hvor børnene kan udvikle og skabe gennem forskellige former for kreative aktiviteter. Det handler i høj grad om at gøre børnebibliotekerne relevante for børnene.

Når vi på baggrund af dette ser nærmere på, hvordan formidlingen på folkebibliotekerne har ændret sig over tid, er det tydeligt, at en mere anerkendende opfattelse af børn som selvstændige individer og medskabere er udbredt i dag. Bibliotekerne tilbyder stadig afsenderorienteret formidling i form af introduktion til bibliotekets rum og samlinger (fx Biblioteksorientering i Rødovre). I den type formidling handler det (stadig) om at gøre opmærksom på de materialer og tilbud, som bibliotekerne har. Også formidling med fokus på den mundtlige fortælling er en klassiker, som har eksisteret på biblioteket i de sidste 50 år og som synes at overleve trods nye medier og teknologier. Men selvom nogle af formidlingsformerne på overfladen ser ud som de gjorde i 1950'erne og 1960'erne, er der alligevel sket en forandring. Synet på børn har ændret sig, og den anerkendende tilgang er blevet en så naturlig del af bibliotekernes arbejde med børn, at også den klassiske fortælling foregår i en medskabende og dialogbaseret form.

Aktuelle eksempler på kulturformidling på børnebibliotekerne

Lad os se nærmere på nogle af de tendenser, som aktuelt finder sted i børnebibliotekerne.

Bogstart er et projekt, hvor bibliotekerne uddeler bogpakker til familier i udsatte boligområder. Formålet er at styrke den sproglige kompetence hos ganske små børn, men også at understøtte fællesskabet omkring læsning generelt i familien. Projektet er nytænkende i og med bibliotekerne er opsøgende, og bibliotekarerne er ude og møde folk i deres private hjem. Bibliotekarerne banker på døren, kommer ind i stuen, sætter sig i sofaen og læser bøger sammen med børnene. På den ene side kan man se projektet som et klassisk litteraturformidlingsprojekt, med læsning og bøger i centrum og med børnebiblioteket som tydelig afsender. Der er tale om kultur for børn. På den anden side kan man se det som et projekt, som nedbryder barrierer og skaber et mindre formelt bibliotek. Familier og børn som måske ellers aldrig ville have fundet vej til biblioteket, bliver mødt af børnebibliotekaren under andre og mere uformelle former. Her er der tale om direkte og målrettet formidling, henvendt til en meget speciel og udvalgt befolkningsgruppe. På den måde kan man også se dette projekt som modtagerorienteret. Projektet løb fra 2009 til 2016, og var finansieret af

Kulturstyrelsen, men mange kommuner har valgt at fortsætte med lignende tiltag fordi, som en biblioteksleder siger: “Det er enkelt, det er lavpraktisk, og det virker”.

Tidlige sprogudvikling er vigtigt, men lige så væsentligt er det at fastholde og stimulere børn og unges læselyst. Mange formidlingsaktiviteter de seneste år har haft fokus på læselyst. Et dugfriskt eksempel på et læselystprojekt, som tænker ud af boksen er *Læsepatruljen*. Projektet er et samarbejde mellem skoler og børnebiblioteker, hvor børn fra 5. -7. Klasse melder sig til at støtte hinanden og andre børn i at læse. Læsepatruljerne lærer at formidle selv, gennem at øve højtlesning og at skrive anmeldelser og skabe udstillinger. Ud over at støtte hinanden i at læse fungerer børnene også som formidlere i de mindre klasser og gennem at skrive anmeldelser til biblio.dk (se nedenfor). Projektet er et aktuelt eksempel på formidling, hvor den klassiske voksenformidler er trådt i baggrunden, mens børnene og deres læselyst og smag er det styrende for projektet. Projektet er rammesat af voksne, men det er børnenes yndlingsbøger og interesser, som er i centrum. Børnene tildeles her en ekspertrolle, ikke mindst i forhold til de mindre børn, som inspireres til læsning gennem andre børn.

Fysisk og digital formidling er i den aktuelle formidling ofte overlappende. Med *Læsepatruljen* er der tale om fysisk formidling i form af oplæsning og udstillinger, men også om at skrive anmeldelser til *Biblio.dk*. Biblio.dk er et onlinefællesskab for børn under 14 år skabt og kørt af folkebiblioteker. Alle børn med et uni-login kan bruge biblio.dk til at finde og låne bøger, til at finde grupper og diskutere alverdens ting. Hjemmesiden er overvåget af voksne og bliver modereret af voksne, så den gode tone holdes. Rammerne er således skabt af og styres af voksne bibliotekarer. Men meget af indholdet produceres af børnene, alt efter hvad de har lyst til. Hjemmesiden rummer forskellige grupper, hvor børnene kan dele yndlingsbøger, tegninger eller skrive anmeldelser. Her er der tale om et projekt, hvor børnene tildeles en ekspertrolle, og hvor børn formidler til andre børn. Børnene anerkendes for deres egen smag og meninger.

Fang fortællingen er et udstillingsprojekt, som har til formål at formidle fortællinger i andre dimensioner end børnebogen. På 10 forskellige biblioteker skabes 10 forskellige udstillinger skabt over 10 forskellige børnebøger. Hver udstilling er på det enkelte bibliotek i 6 uger og tager derefter på turne. Ideen er, at hver udstilling står så længe på det enkelte bibliotek, at børnene kan besøge den flere gange. Udstillingerne lægger stor vægt på den sanselige oplevelse og skaber derved en anden mere kropslig tilgang til litteraturen. Udstillingerne har forskellige målgrupper, så børn i alle aldre får mulighed for at gå på opdagelse. En af udstillingerne handler om Ole Lund Kirkegaards Lille Virgil. En række legehuse udformet i ånden fra bogen giver børnene mulighed for at lege og udforske universet. Udstillingen lægger op til fysisk

udforskning og leg. Et andet eksempel til de lidt større børn er en spilleplade formet over Kenneth Bøgh Andersens Den store djævelkrig. Børnene skal i grupper på 2-4 personer løse en række opgaver, som lægger op til overvejelser over, hvad der er godt og hvad der er ondt. På den måde forener spillet leg og samarbejde, og inviterer samtidig til samtale og refleksion over godt og ondt.

Fang fortællingen er et eksempel på litteraturformidling, som tænker ud af boksen og er skabt med fokus på børnene. Der er tale om indirekte formidling, som har fokus på børnene og deres leg og nysgerrighed. Rammerne er skabt af voksne formidlere, og aktiviteterne er delvist styret af det medfølgende formidlingsmateriale (opgavehæfter, manualer til spil og lign.), men udstillingerne giver samtidigt plads til, at kultur af børn i form af leg og samarbejde frit kan udfolde sig. Det er endvidere et eksempel på et samarbejde mellem biblioteker, en række forlag samt en række forfattere.

Udstillingerne er skabt af 10 biblioteker, men er siden udlånt til andre biblioteker. Samlet har over 8000 børn oplevet Fang fortællingen.

Et sidste eksempel på en aktuel formidlingstendens er *Makerspace*. Et makerspace er et kreativt værksted, hvor man kan skabe, lære og ideudvikle ved hjælp af teknologi såsom 3d printere, laserskærere og computere med forskellige grafiske programmer. I Makerspace Vordingborg mødes teknologi-interesserede et par gange om ugen og hjælper hinanden med at udforske og udvikle mulighederne inden for teknologi. Tilbuddet er for større børn og voksne, mens børn under 13 opfordres til at melde sig til Coding pirates aftener for børn, som vil lege med robotter og lære at programmere. Makerspace er et eksempel på at nytænke bibliotekernes tilbud til børn og unge i retning af deres egne interesser. Biblioteksrummet er ikke alene et sted, som rummer materialer, men også et lære- og gørested, hvor kreativitet og deltagelse er i højsædet.

Børnebibliotekers nutid og fremtid

Som nævnt er børnebiblioteket kendetegnet ved at være en bredt favnende kulturinstitution, der rummer mange forskellige former for kunst og kultur. Tendensen i de seneste år er dog, at aktiviteter med fokus på litteratur og læselyst har stået højt på bibliotekernes prioritetslisten, mens andre medier såsom musik og film prioriteres lavere. Dette skal ses i lyset af den generelle medieudvikling, hvor musik og film er blevet lettere tilgængelige for de fleste. Youtube, Netflix og Spotify er udbredte tjenester i mange familier, hvor børn og unge nemt kan få fat i film og musik. Til gengæld er læsningen udfordret. De nyeste undersøgelser viser, at unge og større børn læser mindre i dag, end de gjorde for bare en håndfuld år siden. Det er en tendens, som har stor politisk bevågenhed, da læsning, særligt af skønlitteratur, kobles sammen med udviklingen af sproget, udviklingen af empati og evnen til at fordybe sig. Læselyst-kampagner og særlige støttepuljer til aktiviteter, der sætter fokus på læsning, har derfor været fremherskende de seneste år. Bibliotekerne er gået

aktivt ind i at skabe større opmærksomhed omkring læsning gennem en række forskellige formidlingstilbud.

Ligeledes er bibliotekerne også i stigende grad blevet et værested, hvor kreative aktiviteter kan udfolde sig. Biblioteket er ikke længere et sted, hvor man kommer for at låne materialer. Makerspace, kode-workshops, fan fiction-workshops er alle eksempler på, at biblioteker også er et sted, hvor man kommer for at være sammen og skabe.

En anden tendens som præger børnebibliotekerne i disse år er skolesamarbejde. Samarbejde mellem skoler og biblioteker er bestemt ikke en ny tendens, men har eksisteret siden begyndelsen. Aktuelt er der fokus på integrerede biblioteker, hvor pædagogiske læringscentre (det der i gamle dage hed skolebiblioteker) og børnebiblioteker deler lokaler, oftest på skolen. Sammenlægningen betyder, at man skal gøre sig overvejelser over de mange forskellige opgaver og de forskellige målgrupper, som biblioteket henvender sig til. Overordnet er der tale om to forskellige institutioner med meget forskellige mål. Folkebibliotekerne er til for alle borgere og tilbyder blandt andet kulturelle oplevelser i fritiden. Pædagogiske læringscentre har til formål at understøtte læring i skoletiden. Der er mange fordele ved at integrere de to typer institutioner også ud over de rent økonomiske. For eksempel udvides læringscentrene med kulturtilbud og generelt udvides åbningstiderne til alles fordel. Endnu en fordel kan være, at børnene ved at have deres daglige gang i biblioteket som en del af deres skoleliv kommer til at føle sig trygge ved biblioteket som institution og måske vedbliver med at benytte bibliotekets mange tilbud også efter endt skoletid. Men der er også udfordringer knyttet til samarbejdet. Børnebiblioteket er netop særligt ved at være et gratis tilbud til børn og unge, et læringsfrit sted, hvor børns aktiviteter ikke skal måles og vejes, men alene har betydning for børnene lige nu.

Når børnebiblioteket placeres inden for skolens mure, risikerer man, at bibliotekets status som helle, som fristed ødelægges. Denne konflikt er ikke ny, og den spejler sig i den aktuelle fokus på læsning. Læser vi af lyst for at få nogle uforglemmelige læseoplevelser eller læser vi for at øge vores læsefærdigheder? Sagen er, at de to godt kan forenes, men man risikere at ødelægge lysten, hvis læselystkampagner styres af et pædagogisk og didaktisk fokus.

Børnebiblioteket er kommet langt siden de første børneborde og det udvikler sig løbende for at være relevant for børn og unge i dag. Ideerne og metoderne er mange, men grundlæggende er det drevet af en stor interesse og optagethed af børn og unge. Udfordringerne for fremtidens børnebibliotek synes at være at holde fast ved sin grundidentitet som et hus, det er gratis at komme i, og hvor man kan være uden at skulle være på en særlig måde og uden at skulle opnå særlige kompetencer.

Børnebibliotekets skal hverken være en skole eller et museum, men holde fast i at være den unikke kulturinstitution som den er.

Børnekultur i Danmark 1945 - 2020

Teksten kan frit citeres med tydelig angivelse af forfatter, bogens titel og udgivelsesåret 2021.